

УДК 544.723.23

СОРБЦІЯ ЙОННИХ ФОРМ ЗОЛОТА(III) МАГНІТОЧУТЛИВИМ НАНОКОМПОЗИТОМ, ЩО МІСТИТЬ АКТИВНІ МЕРКАПТОГРУПИ

Камінський Олександр Миколайович

к.х.н., старший викладач

Кусяк Наталія Володимирівна

к.х.н., доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Панасюк Дмитро Юрійович

судовий експерт

Житомирський науково – дослідний

експертно – криміналістичний центр

м. Житомир, Україна

Анотація: досліджено сорбцію йонних форм золота(III) магніточутливим наноккомпозитом (НК) типу ядро-оболонка $Fe_3O_4/DMCK$. Вивчено ізотерми і кінетику сорбції комплексних йонів Au^{3+} в залежності від хімічної природи поверхні магніточутливих наноструктур. Встановлено, що кращі адсорбційні параметри спостерігались у НК $Fe_3O_4/DMCK$ в порівнянні з поверхнею немодифікованого магнетиту, що може бути пояснено процесами комплексоутворення на поверхні між димеркаптогрупами (-SH) та комплексами золота(III), які знаходяться в розчині. Показано перспективність використання багатофункціонального НК $Fe_3O_4/DMCK$ в якості сорбенту йонних форм Au^{3+} .

Ключові слова: сорбція йонних форм, ізотерма сорбції, сполуки золота(III), магнетит, димеркаптосукцинова кислота (ДМСК), наноккомпозит $Fe_3O_4/DMCK$

Створення нових поліфункціональних магніточутливих НК і адсорбційних технологій для медичних, біотехнологічних, промислових і екологічних потреб

є актуальним завданням. Як відомо, явище адсорбції складає основу багатьох способів розділення речовин, заснованих на вибіркового концентруванні компонентів газової або рідкої фази на поверхні твердотілого адсорбенту. Вказаний метод є ефективним у багатьох випадках, а особливо в тих, коли інші технології розділення, наприклад із застосуванням перегонки, систем абсорбції або мембранних технологій, виявляються не ефективними, або економічно не вигідними.

Актуальність дослідження пов'язана також з потребою пошуку ефективних сорбційних технологій вилучення та концентрування дорогоцінних металів, таких як платина, золото та срібло, із рідких середовищ. [1, с. 289 – 290].

Метою даної роботи є: вивчення впливу природи поверхні магніточутливого нанокompозиту Fe₃O₄/ДМСК на сорбцію комплексів золота(III) з водних розчинів.

Синтез магнетиту [2, с. 165 – 198] здійснювали співосадженням солей Феруму згідно стехіометрії реакції:

Одержаний золь осаджували в магнітному полі, промивали дистильованою водою.

Питома поверхня синтезованого магнетиту складала $S = 90 \text{ м}^2/\text{г}$, середній розмір частинок 3 – 24 нм, а кількість реакційноздатних -ОН груп поверхні становила 2,2 ммоль/г.

Мезо – 2,3 – димеркаптосукцинова кислота (ДМСК) приєднується до поверхні магнетиту шляхом утворення зв'язку карбоксильної групи з гідроксильною групою згідно схеми реакції:

Наявність ДМСК та утворення оболонки на поверхні магнетиту підтверджено ІЧ-Фур'є спектрометричними дослідженнями і методом рентгенівської фотоелектронної спектроскопії.

Отримані зразки золів наночастинок Fe₃O₄, покритих ДМСК, були стабільними в широких межах рН (3-11), у водних і фосфатних буферних системах агрегації не спостерігалось.

Методом титрування (Кімбола-Крамера-Ріда), заснованим на реакції 2RSH + I₂ → RSSR + 2HI показано, що концентрація активних –SH груп в нанокompозиті Fe₃O₄/ДМСК становить 2,4 ммоль/г (18,5 мкмоль/м²) при S_{пит} НК 130 м²/г [2, с. 165 – 198].

Вихідні розчини Au³⁺ готували у діапазоні 10 – 200 мг/л, доводячи до мітки відміряний необхідний об'єм робочого розчину тетрахлоорауратної (III) кислоти ацетатно – аміачним буферним розчином. Сорбцію комплексів золота(III) здійснювали у статичному режимі при рН = 3,5 – 5,0 за кімнатної температури.

Сорбційну ємність нанокompозиту *A* (мг/г) розраховували за формулою:

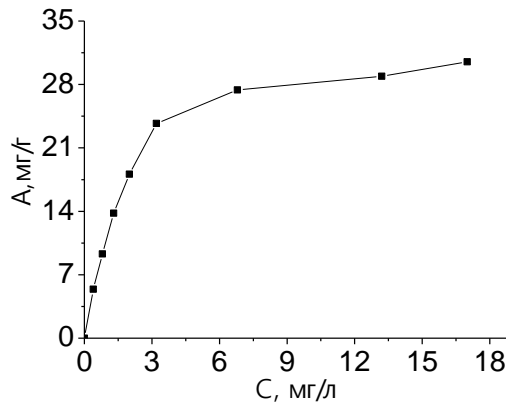
$$A = \frac{(C_0 - C_p) \cdot V}{m}$$

Ступінь вилучення *R*, % визначали за формулою:

$$R = \frac{(C_0 - C_p)}{C_0} \cdot 100\%$$

Встановлено, що значна частина комплексів Au³⁺ сорбується за перші 60 – 120 хв від часу контакту розчину на поверхні НК Fe₃O₄/ДМСК. Через 120 хв настає рівновага сорбційного процесу вилучення комплексів Au³⁺ з водних розчинів на поверхні Fe₃O₄/ДМСК.

На рис. 1 показано ізотерму сорбції комплексів Au³⁺. Як видно з рисунку, зростання рівноважної концентрації комплексів золота(III) призводить до сорбційного насичення моношару поверхні сорбенту (ізотерма Ленгмюра, *L* – тип). Така форма кривої означає, що такі ізотерми є типовими для мономолекулярної адсорбції, де адсорбований шар розподіляється по всій поверхні товщиною в одну молекулу на енергетично еквівалентних функціональних групах.

Рис. 1. Ізотерма сорбції комплексів Au^{3+} з розчину на поверхні $Fe_3O_4/DMSC$.

Адсорбційна ємність комплексів Au^{3+} (A, мг/г), ступінь вилучення (R, %), а також обраховані коефіцієнти розподілу E (мл/г) при максимальній концентрації вихідного розчину $C_0 = 200,0$ мг/л, наважки 0,03 г та об'єму 5 мл, становлять: A = 30,5 мг/г, R = 91,5 %, E = 1790 мл/г відповідно. НК $Fe_3O_4/DMSC$ в порівнянні з поверхнею чистого магнетиту, має дещо кращі адсорбційні характеристики, що показано в табл.1.

Таблиця 1.

Експериментальні дані щодо сорбції комплексів Au^{3+} з водних розчинів НК $Fe_3O_4/DMSC$.

Комплекси	Au^{3+}		
	A, мг/г	R, %	E, мл/г
Fe_3O_4	27,3	81,8	750
$Fe_3O_4/DMSC$	30,5	91,5	1790

Одержані результати свідчать про сорбційну активність композиту $Fe_3O_4/DMSC$, дещо вищу, в порівнянні з чистим магнетитом, що пояснюється наявністю функціональних SH-груп на поверхні НК та їх здатністю до комплексоутворення з йонними формами Au^{3+} .

Багатофункціональний магніточутливий НК, що містить активні меркаптогрупи на поверхні, є перспективним при використанні його в якості

сорбенту для вилучення комплексів та йонів Au^{3+} з різноманітних рідких середовищ.

Список літератури:

1. Gorbyk P.P., Lerman L.B., Petranovska A.L., Turanska S.P., Pylypchuk Ie.V. Magnetosensitive nanocomposites with hierarchical nanoarchitecture as biomedical nanorobots: synthesis, properties, and application. // *Fabrication and Self-Assembly of Nanobiomaterials, Applications of Nanobiomaterials* / Ed. Grumezescu A. Elsevier. – 2016. – P. 289 – 334.
2. Абрамов М.В., Кусяк А.П., Камінський О.М., Туранська С.П., Петрановська А.Л., Кусяк Н.В., Туров В.В., Горбик П.П. Синтез та властивості магніточутливих поліфункціональних нанокompозитів для застосування в онкології. *Міжвід. зб. наук. пр. «Поверхність» Ін-т хімії поверхні НАН України*. К.: Наукова думка. – 2017. – № 9 (24). – 165 – 198 с.